

Ի.

Ընտրութիւնը օրինաւոր համարին միայն պահպանութեամբ վերոյգրեալ կանոնաց:

Ամսիս 7-ին Նորին Ամենապատուութիւն Տ. Տեղակալը բարեհաճեց աւագ սարկաւազութեան աստիճան տալ Լժմիածնի երկու նոր ընդունուած միաբաններին՝ Լևոն Խոջայեանին և Տիգրան Բաղդասարեանին, այլ և երկու քահանայացուներին՝ Թադէոս Տէր Մանուէլեանցին և Համբարձում Ստամբոլցեանցին: Չորրորդ աստիճան շնորհեց ձեմարանի աստուածաբանական գիտութեանց ուսուցիչ պ. Սարգիս Տէր Գաբրիէլեանցին և ձեմարանի նախկին աշակերտ Մկրտիչ Զաքարեանցին:

Ամսիս 8-ին՝ Կիւրակէ օրը Նորին Բարձր Սրբազնութեան ձեռնադրութեամբ կուսակրօն արեղայութեան աստիճանին արժանացաւ բարեշնորհ Լևոն Խոջայեանցը, պահելով նոյն Լևոն անունը և քահանայութեան աստիճան ստացան վերոյիշեալ երկու քահանայացուները Տէր Խորէն (Համբարձում) և Տէր Սիոն (Թադէոս) անուանակոչութեամբ: Բարեշնորհ Լևոն Աբեղան ձեմարանի նախկին ուսուցիչ է, ծննդեամբ Նոր-Նախիջևանցի Մոսկուայի համալսարանից, մատեմատիկոս: Վերջին ժամանակս Աւագ ուսուցիչ էր Իգգիլի ուսումնարաններում:

Տէր Խորէն և Տէր Սիոն քահանաները, ձեմարանի նախկին Սաներից են, երկար տարիներ ուսուցչութիւն արած Հայոց դպրոցներում: Առաջինը երեւանի թեմական դպրանոցի հոգաբարձութեան քարտուղարն էր, և ձեռնադրուեց Կարս քաղաքի վրայ, երկրորդը ձեմարանի տնօրէն էր և ձեռնադրուեց իւր հայրենի Բլուր գիւղի վրայ:

Շնորհունակ Տիգրան Սարկաւազը նմանապէս ձեմարանի նախկին սաներիցն է, ծննդեամբ Ռումինայի Ֆոքշան քաղաքից և

այս տարուայ յուլիս ամսից ընդունուած էր Տ. Տեղակալից իբրև միաբան Ս. Աթոռոյս:

Ի սրտէ շնորհաւորելով բոլոր նորընծաներին, խմբագրութիւնս ցանկանում է մասնաւորապէս երկու նոր միաբանակիցներին՝ տոկունութիւն, յարատեւութիւն անձնութեան մէջ և հաւատարիմ ծառայութիւն Ազգի և Եկեղեցու իսկական շահերին:

Աւելորդ չենք համարում հաղորդել մեր ընթերցողներին նաև այն, որ ձեմարանի Բ. և Գ. լսարանցիները հրաւիրուելով Տէր Տեղակալի մօտ և վերջինիս հայրական խրատներն ու յորդորները լսելուց յետոյ՝ շատերը նրանցից յայտնեցին իրենց մտադրութիւնը մօտիկ սպագայում կրօնաւորուելու թէ իբրև կուսակրօն և թէ իբրև ամուսնացեալ քահանայ, իսկ երկուսը՝ Աստուածատուր Մանուկեան, ուսանող Բ. Լսարանի, Ա. Ֆիոն-կարա-Հիսարցի և Ալէքսանդր Չուբարեան, Գ. լսարանի ուսանող, Օգեսացի, իսկոյն և եթ պատրաստականութիւն յայտնեցին մանեւ Մայր Աթոռիս միաբանից շարքը, ընդունելով կուսակրօնութիւն: Տէր Տեղակալը օրհնեց բոլորին և խրախուսեց: Այս երկու ուսանողների ձեռնադրութիւնը յետաձգուեց, մի քանի անհրաժեշտ թղթերի պակասութեան պատճառով: Խմբագրութիւնս մեծայայտ է շուտով տեսնել այդ երկուսի և դրանց ընկերներից շատերի Մայր Աթոռոյս միաբանակիցիլը:

Շնորհակալութեամբ ստացանք Վիէննայի Մխիթարեաններից «Յուդակ Հայերէն ձեռագրաց Կայսերական մատենադարանին ի Վիէննա, կազմեց Հ. Յակոբսոն Տաշեան, Մխիթարեան ուխտէն. 1891, Վիէննա, Մխիթարեան Տպար.» գիտնական միաբանութիւնը ձեռնարկել է մի Մայր—Յուդակ հրատարակել Հայերէն բոլոր ձեռագրերի: Այս առաջին հրատարակութիւնը Մայր—Յուդակի Ա. հատորի, Ա. տետրն է: Այս յոյժ օգտակար և հայկական գիտութեանց համար անպայման անհրաժեշտ ձեռնարկութեանը խոստացել են աշխատակցել՝ ի թիւս ուրիշ շատերի, Հ. Պարոնեան Անգլիայից, Պ. Մառ, Պետերբուրգից, Հ. Միսրճեան՝ Հռոմից ևլն: Ձեռ-

նարկութեան թէ ներքինը և թէ արտաքինը լիովին բաւականութիւն են տալիս գիտութեան և ճաշակի ամենախիստ պահանջներին:

Մի բան, որ մնում է մեզ ցանկալ՝ այդ այն է, որ փոքրիկ ժողովածուների ցուցակների հետ, կամ գոնէ սրանցից յետոյ՝ կարելի եղածին չափ շուտով լոյս ընծայուէին հայկական ձեռագրերի երեք մեծ ժողովածուների մայր—ցուցակները՝ ԼՂմիածնի, Երուսաղէմի և Վենետիկ մատենադարաններին: Առ այժմն այս վերջին մատենադարանը բոլոր յարմարութիւններն ունի այդ իւր պարտքը կատարելու: Թէ բոլոր հայ ձեռագրերի ամբողջական Մայր—ցուցակի հրատարակութիւնը—գիտութեան պահանջների համեմատ—որչափ աւելացնելու է մեր ունեցած ծանօթութիւնները, որչափ զիւրացնելու է հին գրականութեամբ զբաղուողների աշխատանքը, որչափ կրճատելու է զուր, բայց հարկից ստիպեալ գիտնական թարթափմունքներն ու ենթադրութիւնները, այս բոլորը ամբողջովին կարող է հասկանալի լինել միմիայն իրենց անձր գիտնական հետազոտութիւնների նուիրող անձերին:

Խմբագրութեանս գործակցին ուղղուած մի նամակից քաղում ենք հետևեալ հետաքրքրական նորութիւնները:

Մի Գերմանացի դոկ. պ. Բելք, որ հնութիւններ և արձանագրութիւններ է ժողովում Պրոֆ. Վիրխովի համար և մի քանի անգամ արդէն եղել է ԼՂմիածնում, անցնելով Տաճկահայաստան և այցելելով Բայազիդ, Դիադին, Ուչքիլիսա, Բատնոց, Լիմ անապատ, Վան, Բաշկալա, Արտամէդ, Աղթամար, Բաղէշ, Մուշ, Երզնկան, Հասան-Վալայ և վերադառնալով Կաղզուան գրում է (28/40), որ իւր հետախուզութիւնները շատ յաջող են եղել: Գտել է քանի հաւ նոր բնեւագիր արձանագրութիւն, յաջողել է ուրիշ շատ այդպիսի արձանագրութիւններ լուսանկարել, որոնք ուրիշ ճանապարհորդներից անվերծանելի էին մնացել իբրև ջնջուած և մաշուած, և կորած էին համարւում գիտութեան համար: Մենք խնդրել էինք պ. Բելքին առանձին ուշադրութիւն դարձնել Ս.

Յովհաննէս վանքի (Խչքիլիսէ) Ասորական (սիրիաք) արձանագրութեանցը, որոնց կիսատ օրինակները կան Հ. Ալիշանի Այրարատում, և նոյն վանքի հայկական մեծ արձանագրութեանը եօթներորդ դարից: Պարոնին յաջողուել է լուսանկարել այդ բոլորը, որոնցից մի մի օրինակ խոստացել է մեզ ուղարկել Բերլինից: Ս. Յովհաննէսի Հերակլ Կայսեր արձանագրութեամբ մենք կունենանք հայկական տառերի ձևը եօթներորդ դարում: Յայտնի է որ մեր Մեսրոպեան անուանուած երկաթագրերը իններորդ դարից առաջ չեն և Ս. Մեսրոպից ժամանակով 4 դար աւելի նոր են: Ասորական երեք արձանագրութիւն է լուսանկարել և արտագրել պ. Բելքը Ս. Յովհաննու վանքում: Պարոնի հաւատացնելով՝ այգալիսի երեք արձանագրութիւն էլ գտել է նա Գառնիում, Տրդատի թախտում, որով կունենանք վեց ասորական արձանագրութիւն, հաւանականաբար աւելի հին քան Ս. Մեսրոպի գիւտը: Արանցով թերևս հնարաւոր լինի որոշել այն կնճռոտ հարցը թէ՛ հինգերորդ դարից առաջ արդեօք գրել են Հայերը օտար (ասորական, յունական, պարսկական) գրերով և հայերէն բառերով, ինչպէս որ կարծում են շատերը:

Պարոնը տեսել է շատ հայերէն ձեռագրեր Վիմ անապատում, Վարագում և մասնաւորապէս Ալթամարում: Ի թիւս ուրիշ ձեռագրերի տեսել է նաև հին Խորենացիէ. ինչպէս հաւաստիացնում է պարոնը միմիայն Վիմ անապատում կայ երեք Խորենացի: Պարոնի տեսած ձեռագրերից մի քանիսը 900 տարեկան և աւելի հին են եղել:

Մեզ մնում է ցանկալի որ օր առաջ ճշմարտունի պարոնի արած գիւտերը, որոնց մասին երեւի շուտով կտեսնենք հրատարակուած տեղեկութիւններ: Այն հայ գիտնականները որոնք կցանկան յարաբերութեան մէջ մտնել պ. Բելքի հետ, կարող են գիմել՝ Berlin, Schellingstrasse № 10 D. W. Belk. կամ կարող են գիմել ուսուցչապետ պ. Ռուզուլի վիրխովին պ. Բելքին հասնելու յանձնարարութեամբ: